

FRID PÅ JORDEN

Pacifismen i teori och praktik

av Deryck Sivén

Längtan efter ett ständigt fredstillstånd, om vilket de ädlaste och visaste bland människor profeterat och drömt, är lika uråldrig som kriget. Men först världskriget öppnade folkens ögon för krigets ohyggliga meningslöshet och grymhet, samt gav upphov till en pacifistisk massrörelse. De styrande, som lovat att detta krig skulle bli det sista, kunde icke helt negligera massornas ljudliga rop „aldrig mera krig“, och funno för gott att tillmötesgå den allmänna opinionen genom att grunda Nationernas Förbund. Denna institution, som blivit kallad världens sista hopp, förfuskades emellertid av yrkesdiplomaterna vilka gjorde förbundet till ett organ för segermakterna och kringsskar dess befogenheter till förmån för medlemsstaternas suveränitet. Men trots alla sina stora brister är N. F. en outhärlig institution i det mellanfolkliga samlivet, vilket bäst borde inses i små länder, som blott i det kollektiva säkerhetssystemet kan finna ett effektivt skydd mot starkare, rovlystna grannar. Visserligen kan N. F. icke förhindra alla krig, lika litet som domstolar kunna göra slut på brottsligheten, men detta faktum bevisar ingalunda förbundets obehövlighet, utan tvärtom att det bör stärkas för att verksammare kunna trygga freden. Folkförbundets effektivisering är huvudprogrammet för Internationella Unionen av föreningar för N. F., som verkar i 39 olika länder (i Finland representeras den av Finlands Fredsförbund). Förutom N. F. finns det flera organisationer, som har folkförbrödringen på sitt program, viktigast bland dessa äro de stora frontmannaförbunden, av vilka det fransk-tyska CIAMAC med sina 2 milj. medlemmar är det största, olika arbetarorganisationer och scoutrörelsen.

Pacifismen som livsåskådning.

Freden kan emellertid icke tryggas enbart med tillhjälp av yttre organisationer, om dessa icke stödas av en stark allmän opinion, skapad genom en radikal sinnes- och viljeändring hos de enskilda individerna, ty, som Greggs uttrycker det i sin bok „Den nya makt-faktorn“: „Mänsklighetens räddning beror ej på statsmännen utan på var och en av oss. Endast genom sina tankar, sina handlingar och sina lidanden kan man

förändra den allmänna moralen.“ Allt allmännare har man begynt inse att antikrigspropaganda och krigstjänstvägran icke förmå skapa ett evigt fredstillstånd och att pacifismen bör vara en livsåskådning som skall tillämpas i det dagliga livet. Aldous Huxley, entusiastisk förkämpe för denna livsåskådning säger att „den som är pacifist då det gäller internationell politik, men hänsynslös och brutal i sitt dagliga liv, är en skrymtare och en dåre“.

Pacifismens mål, kärlekens seger över hatet, rättens över det brutala våldet, har uttryckts på många sätt av mänsklighetens stormän. Sålunda lärde Sokrates att det är bättre att själv lida orätt än att tillfoga andra orätt, Gandhi har sagt att till grund för all undervisning bör läggas kunskapen om att man i kampen för tillvaron bäst besegrar hat genom kärlek, lögn genom sanning och våld genom lidande, och William Penn uttryckte det på följande sätt: „Våld må kuva, men kärlek segrar och den som förlåter först vinner lagern.“ Kristus har i både liv och lära levandegjort pacifismens ideal, och det är ingen tillfällighet att de flesta pacifister äro varmt kristna. En av dessa, en italienare, som länge försmäktat i hårt fängelse för sin vägran att bära vapen förklarar sin övertygelse sålunda: „Frälsaren bjuder oss att älska våra fiender. Vi kunna bli plågade och dödade, men vi böra icke möta ont med ont, utan besegra ont med gott.“

Pacifistens kamp föres huvudsakligen på ett inre plan, mot hans egen känsla av hat och fruktan, vilka äro våldets förnämsta källor. Han betraktar krigsproblemet ur moralisk och personlig synpunkt, vanligen utan hänsyn till statsvetenskapliga teorier.

En god pacifist måste besitta alla de s. k. militära dygderna mod, uthållighet, kamratanda m. m. samtidigt som han är befriad från de negativa egenskaperna hat, slavisk lydnad och okänslighet för andras lidanden, vilka äro outhärliga för en god soldat i krig. Han måste vara beredd att offra mycket, kanske t. o. m. livet för de andliga värden han gjort till sina, men han behöver icke liksom militaristen offra andra människors liv mot deras vilja.

Pacifister kunna icke godkänna den allmänt veder-tagna uppfattningen om staten som ett självständigt,

av alla morallagar obundet väsen, med rätt att tvinga sina undersåtar till handlingar, vilka i allmänhet betraktas som högst brottsliga, men utförda i fosterlandets namn icke blott rättfärdigas, utan rent av berömmas. Den pacifistiska inställningen till staten framgår av den unge, franske pastorn Philippe Verniers yttrande inför domstolen, som dömt honom till mångårigt fängelsestraff för värnpliktsvägran: „Jag erkänner mitt lands rätt att döma mig, men jag kan inte erkänna dess rätt att råda över mitt samvete, som inte tillhör mitt land. Jag tror att Frankrikes lag, som tvingar alla unga fransmän att döda eller förbereda dödande, står i strid med sanningen, och jag tror inte, att någonting, som står i strid med sanningen kan vara värdefullt för mitt land.“ (Nichols: Dären säger i sitt hjärta).

Våldets maktlöshet.

En pacifist tror icke att något positivt och varaktigt kan ernås genom våld, utan att detta under alla omständigheter är förkastligt och därtill oförmöget att stå sig i strid mot andliga krafter. Han finner stöd för sin tro i talrika exempel, som visa huru den raa styrkan alltid kommit till korta då den ställts mot religiösa eller politiska väckelser vilka legat i tiden. Huxley säger: „Medlen bestämma ändamålet och måste vara av samma slag som det ändamål man vill nå. — — — Våld och krig åstadkomma en fred och en samhällsorganisation, som innehåller möjligheter till mera våld och krig.“

Den gamla romarsatsen „Si vis pacem para bellum“, som med sådan fröjd åberopas av vår tids militarister och „realpolitiker“ är hopplöst föråldrad, vilket den nyaste tidens historia tydligt bevisar.

Det är länge sedan rustningar varit en effektiv fredsgaranti för en stat. Säkerhet genom rustningar förutsätter nämligen att man är starkare än varje tänkbar kombination av fiender, och då alla stater försöka överträffa varandra i krigsberedskap uppstår allmän osäkerhet, misstro och slutligen krig. Lika litet som maktmedel kunna bevara ett lands fred, lika litet förstå de säkerställa resultat, som vunnits genom fysisk kamp. Detta har nämligen intet samband med sakens rätt eller orätt, varför det är naturligt att den besegrades hat och hämndlystnad vid första lägliga tillfälle förorsakar ett nytt upplågande av konflikten. Skall manne folken åter låta lura sig av någon ny paroll, såsom t. ex. „Krossa fascismen“. att sönderslita varandra? Skall det åter behöva offras 5 milj. människor såsom under världskriget för att övertyga dem om att krig varken kan försvara immateriella värden såsom frihet, rätt och sanning, eller utrota sådana epidemiska massföreteelser som bolsjevism och fascism, vilka tvärtom äro följsjukdomar av det senaste stora kriget?

Krigstjänstvägrarna.

Krigstjänstvägrarnas historia utgör ett gripande vittnesbörd om våldets maktlöshet gentemot en ideell rörelse, som riktar sig mot själva våldets princip. Det har i alla tider funnits enskilda människor, som hyst samvetsbetänkligheter mot krigsföring, men från och med världskriget har deras antal stigit i, för de styrande, oroväckande grad trots stränga åtgärder mot denna farliga rörelse. Hundratals män uthärda även för närvarande, i länder som leva i djupaste fred, stor

andlig och kroppslig tortyr för det stora „brottet“ att vågra medverka i en institution, vars uppgift är att lemlästa och döda medmänniskor.

En stor organisation W. R. I. (Krigstjänstvägrarnas International), med föreningar i 25 länder har till huvuduppgift att bistå vägrarna och deras anförvanter ekonomiskt. samt giva dem moraliskt stöd genom att uppehålla kontakten mellan dem och deras meningsfränder i andra länder. I Japan och de europeiska diktaturstaterna är Internationalens verksamhet illegal, och mången pacifist har i dessa länder även under fredstid genom döden fått bevisa styrkan av sin tro.

Religion och pacifism.

Man skulle tycka att de kristna allmänt skulle inse krigets oförenlighet med kärlekens evangelium, men detta är icke fallet. Sedan kristendomen blivit statsreligion i det romerska riket har kyrkan givit sin välsignelse åt allehanda krig. Endast några sekter ha bevarat den urkristna ståndpunkten som helt tager avstånd från militarismen.

Kvåkarna hava sedan 1600-talet konsekvent hävdadt det okristliga i att dräpa människor samt strängt iakttagit de pacifistiska principerna även under de mest krigiska tider. Deras handelsskepp voro de enda som utan kanoner korsade världshaven, vilka vimlade av rovlustna sjörövare, och medan blodiga strider utkämpades mellan indianer och nybyggare i de amerikanska kolonierna rådde fullständigt lugn i kväkarkolonin Pennsylvania, vars bebyggare genom vänlighet tillvunnit sig indianernas fulla förtroende och aktning.

Det passiva motståndet.

För att belysa våldets vanmakt inför en orädd mans övertygelse vill jag relatera en episod från det amerikanska inbördeskrigets dagar. Kväkaren Seth Loflin dömdes till döden, sedan han varken genom tortyr eller hotelser kunnat förmås att taga gevär. Han erhöill tillåtelse att inför arkebuseringsplutonen bedja en bön före exekutionen. Men efter det han slutat sin bön med orden „Fader förlåt dem, ty de veta icke vad de göra“, kunde soldaterna icke ens genom hot om stränga straff förmås att skjuta mannen.

Detta exempel är ingalunda enastående, Greggs anför ett tiotal liknande händelser om andens seger över den raa styrkan. Man invänder kanske att motstånd utan våld icke lämpar sig som ett medel i politiken, ehuru det i undantagsfall med framgång använts av enskilda högtstående individer. Det har emellertid visat sig att stora människomassor, ja, t. o. m. hela folk vunnit goda resultat genom denna föga kända metod. Stora grupper enkla män och kvinnor lärde sig, under Gandhis ledning, att besvara den brutalaste behandling med en tapperhet och ett sinneslugn. som uppväckte åskådarnas häpnad beundran och hela den civiliserade världens indignation mot den brittiska regeringen, som tillät misshandel och dödande av människor, som icke gjorde motstånd. Engelska varor bojkottades, skattebetalningen inställdes och de administrativa organen saboterades. Imperiets krigsmakt, som med lätthet hade kunnat nedslå varje försök till väpnat uppror, stod maktlös inför denna hemlighetsfulla och oåtkomliga fiende, det passiva motståndet, som hotade det brittiska väldet i Indien. Detta räddades emellertid

tack vare väpnade oroligheter, vilka kuvades av trupperna och förmådde Gandhi att avblåsa kampanjen, som icke varit tillräckligt förberedd. Han påtog sig allt ansvar och häktades 1922. Men 1930 återupptog han kampen för självstyrelse för Indien, denna gång med större framgång. Genom hans berömda hungerstrejk 1932 förmåddes regeringen medgiva parias ökade medborgerliga rättigheter, och följande år uppnåddes som resultat av Gandhis verksamhet att Indien erhöi en författning, som innebar ökad självstyrelse för den infödda befolkningen. Det berodde inte på själva denna icke-våldsmetod att den ej ledde till det brittiska väldets fall i Indien, utan på svårigheten att på kort tid bibringa massorna den nödiga disciplinen. (Christensen: Världen i går och i dag II 111—121).

Det passiva motståndet lämpar sig särskilt väl för österlänningarnas läggning, men är överhuvudtaget det bästa medel varmed förtryckta människor kunna försvara sig. Det har i Europa använts av arbetarne för att framtinga bättre lönevillkor, men är icke heller här alldeles okänt i politiken. Från vårt eget passiva motstånd mot den ryska våldspolitiken kan nämnas värnpliktsstrejken som är ett gott exempel på denna metods användbarhet även mot en mycket starkare motståndare.

Händelserna i Ruhr 1923 då fransmännen med maktmedel försökte tvinga Tyskland att uppfylla sina förpliktelser enligt Versaillesfreden ådagalägga tydligt metodens effektivitet då den nyttjas av ett enigt folk. Arbetare och arbetsgivare voro för första gången eniga, och den franska terrorn kunde ej avvinna Ruhrområdet några som helst kolleveranser som avbetalning på det ådömda skadeståndet. Allt låg nere, polisen var upplöst, pressen indragen, telefonen ur funktion och kommunikationerna i hopplös oreda, sedan 1,300 järnvägstjänstemän, vilka vägrat lyda de franska myndigheterna, avskedats.

Några allvarliga oroligheter förekommo icke, varför fransmännens tanks och maskingevär verkade enbart löjliga. Frankrike, som fullständigt missräknat sig i sitt hopp att på detta sätt kunna tvinga Tyskland till eftergifter, förlorade både moraliskt och ekonomiskt, samt såg sig nödsakad att avblåsa det resultatlösa företaget. Världsoinionen, som under kriget varit antitysk, svängde till förmån för Tyskland, som återvann sin självkänsla genom denna rättvisa strid. Emellertid kvarlämnade ockupationen ett osläckligt hat i miljoner tyska hjärtan, ett hat mot Frankrike, som otvivelaktigt bidragit till nazismens seger och upprustningen i Tyskland.

Även det passiva motståndet fordrar stora offer, dock icke på långt när så stora som kriget, men dessa äro icke förgäves som krigets, ty en seger vunnin genom passivt motstånd alstrar icke hat och hämndlust hos den besegrade, varigenom revanschkrig undvikas. Tyvärr har metoden hittills blott tillämpats såsom en nödfallsutväg, av en svagare part som icke haft möjlighet att svara angriparen med våldsmedel, men den vore säkert mera effektivt nyttjad av ett folk, som frivilligt avstode från allt bruk av våld.

Positiv pacifism.

Pacifismen innebär emellertid icke blott avståndstagande från allt våld, vilket ersättes av en bättre och

rättvisare metod för motstånd, utan har även en mera positiv uppgift. Det är vanligen för sent att göra något sedan ett krig utbrutit, varför många pacifister på ett verksamt sätt önskat arbeta för undanröjandet av orsakerna till krig och för mänsklighetens förbrödring. Det stora kristliga förbundet Fellowship of Reconciliation, som stiftades under kriget 1914 i Cambridge och som 1919 förvandlades till ett internationellt förbund för kristen gemenskap, har insett nödvändigheten av att under fredstid lägga grunden till ett sådant mellanfolkligt tillstånd, att ett krig bleve otänkbart. Genom resor till f. d. fiendeländer och frivillig hjälpverksamhet i eget och andra länder ha dess medlemmar sökt befrämja folkförbrödring. En betydelsefull kärleksgärning gjordes då år 1920, medan ännu krigshatet glödde i mångas sinnen, 1,500 undernärda barn från Wien på förbundets föranstaltande upptogs i goda engelska hem för den tid hungersnöd rådde i Wien.

Även Civiltjänstidén avser att tillfredsställa pacifisters behov av ett uppbyggande arbete. Dess upphovsman är den schweiziske professorn Pierre Ceresole, som fortfarande leder Civiltjänstens internationella verksamhet. Den omsattes första gången i praktiken år 1920, då 10 människor från olika länder möttes på Verduns blodmåttade slagfält för att reparera något av det som där förstörts i kriget. Detta var den anspråklösa början till en storartad hjälpverksamhet i olika länder, som drabbats av någon naturkatastrof eller annan olycka. Jag kan icke närmare ingå på detaljer ifråga om detta beundransvärda arbete, men vill dock, som exempel på dess omfattning nämna att 710 människor från 22 olika länder deltog i det frivilliga räddningsarbetet, då Rhen 1928 hade översvämmat Lichtenstein.

Den praktiska nyttan av Civiltjänstens arbete i härjade trakter har varit mycket stor, men långt betydelsefullare är den anda av kärlek och samarbete, som råder bland dessa människor från olika länder, vilka oberoende av yrke och samhällsklass förenats i sin humanitära gärning. Civiltjänsten har alltid snabbt övervunnit ortsbefolkningens första misstro samt genom sin verksamhet visat att mänskligheten, trots de artificiella gränserna, utgör en enhet.

Framtiden.

Pacifismens omsättande i praktiken innebär otvivelaktigt en viss risk, men å andra sidan har det militaristiska systemet visat sig vara fullständigt odugligt som skydd för världsfreden. Krigsföringens effektivisering utgör ett allvarligt hot för hela befolkningen, oberoende av kön eller ålder. Den nuvarande uppfattningen om staten som ett övernaturligt, oansvarigt väsen, som kräver alla medborgares hela dyrkan, är oförenlig med pacifismens broderskapsidé och måste övergivas förrän nationalitetskrigen kunna upphöra. En dylik revolutionering av tänkesättet stöter emellertid på hårt motstånd, men då frågan gäller mänsklighetens vara eller icke vara, skäl i längden intet kunna hindra, att de nya idéerna föras till seger. Alla nya ideal ha först mötts med likgiltighet, sedan med hån och slutligen med våldsmedel, men ha dock segrat, ty „idéernas bärare kunna dödas, men idéerna dö ej med dem.“ Först eftervärlden har förmått giva erkännande åt ideella strävanden vilkas utövarer förföljts av sin samtid, och det som är en utopi i dag kan bli verklighet i morgon.

Faint, mirrored text bleed-through from the reverse side of the page, appearing upside down and mirrored. The text is mostly illegible due to fading and the orientation of the page.

Faint, mirrored text bleed-through from the reverse side of the page, appearing upside down and mirrored. The text is mostly illegible due to fading and the orientation of the page.